

2023-11-15

Fågelinventering i Sandviken, Södertälje kommun

Fågelinventering enligt metod revirkartering.

**: EKOLOGI
GRUPPEN**

: EKOLOGI GRUPPEN

Beställning: Södertälje kommun

Framställt av: Ekologigruppen AB

www.ekologigruppen.se

Telefon: 08-525 201 00

Slutversion: 2023-11-15

Uppdragsansvarig: Aina Pihlgren

Medverkande: Fingal Gyllang, Josefin Stagnell, Ebba Melin, Aron Norrby, Jesper Norrby och Johan Frössling.

Rapporten bör citeras: Pihlgren, A, m.fl., 2023. Fågelinventering i Sandviken, Södertälje kommun, Ekologigruppen AB.

Intern granskning av rapport: Fingal Gyllang 2023-11-15

Foton: Om inget annat anges: Ekologigruppen

Illustrationer och kartor: Ekologigruppen AB

Internt projektnummer: 9748

Foto på framsidan: Mindre hackspett. Foto: Malin Löfgren

Innehåll

Sammanfattning	4
Inledning	5
Uppdragets mål och syfte	5
Metod	6
Resultat	9
Naturvårdsrelevanta arter	9
Naturtyper och fågelbiotoper i området	10
Fynd- och fortplantningsområden-/revirkartor	11
Tidigare fynd	17
Presentation av naturvårdsrelevanta arter	19
Vanligt förekommande fågelarter	27
Lagstiftning för fåglar	28
Artskyddsförordningen	28
Förslag till vidare utredningar	30
Referenser	31
Bilaga 1. Inventeringsfakta	32
Bilaga 2. Metodik	33

Sammanfattning

Bakgrund

Ekologigruppen har på uppdrag av Södertälje kommun genomfört en fågelinventering i ett detaljplaneområde vid Sandviken, Södertälje kommun. Inventeringsområdet ligger nordväst om Södertälje.

Målet med utredningen har varit att sammanställa kunskap om områdets värden för fågellivet och utreda om fågelarter har fortplantningsområden/revir inom området. Syftet har varit att skapa ett kunskapsunderlag om områdets fågelliv för att kunna beakta ekologiska aspekter i arbetet med en detaljplan.

Två metoder användes vid inventeringen: revirkartering och atlasinventering. Genom att kombinera de båda metoderna ges svar på hur många revir av en specifik art det finns inom ett område, och möjlighet att bedöma sannolikheten för häckning av alla förekommande arter inom området.

Naturvårdsrelevanta arter

Fokus har legat på arter vars nationella, regionala eller lokala bevarandestatus är sådan att särskilda åtgärder kan vara aktuella i samband med en exploatering. Detta omfattar arter som är rödlistade, arter markerade med B i fågeldirektivets bilaga 1, arter som uppvisar en negativ trend, samt arter med lokalt liten population. Dessa arter benämns i denna rapport som naturvårdsrelevanta arter. Motiv till varför en art bedöms vara naturvårdsrelevant finns under respektive art under resultatdelen. Även vanligt förekommande fågelarter har omfattats av inventeringen.

61 arter noterades

I samband med inventeringen påträffades 61 fågelarter. Av dessa arter är 24 naturvårdsrelevanta och 37 är vanligt förekommande arter. 17 av de naturvårdsrelevanta arterna är markerade med B i fågeldirektivets bilaga 1 och/eller är rödlistade. Ytterligare sju av arterna är ovanliga i regionen eller har en negativ trend. För 14 av de naturvårdsrelevanta arterna är bedömningen att de har fortplantningsområde/revir inom planområdet/inventeringsområdet.

Ytterligare en naturvårdsrelevant fågelart, bivråk, finns noterad som troligen häckande i nära anslutning till det inventerade området enligt databasen Artportalen (sökning mellan 2000–2023).

Artskyddsförordningen

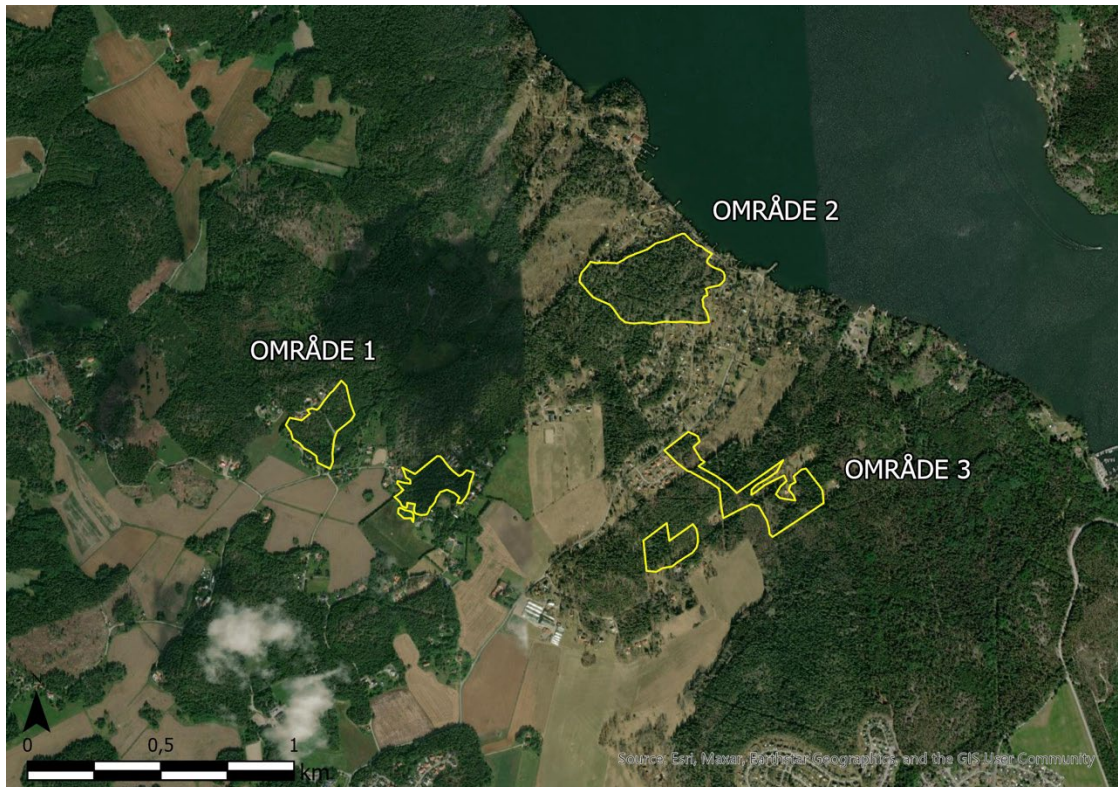
Från och med 2022-10-01 gäller en justering av lagstiftning för fåglar i artskyddsförordningen. För alla fågelarter gäller liksom tidigare att man inte avsiktligt får förstöra bon eller ägg. Vad gäller naturvårdsrelevanta arter så får man enligt nya lagstiftningen inte störa dem om denna störning riskerar innebära att populationen inte kan bibehållas på en tillfredställande nivå. Tidigare skrivning att fortplantningsplatser och viloplats är skyddade är nu borttagna.

Rekommendationen är att genomföra en artskyddsutredning där en bedömning av påverkan på arterna utreds och föreslag på skyddsåtgärder ges.

Inledning

Uppdragets mål och syfte

Ekologigruppen har på uppdrag av Södertälje kommun genomfört en fågelinventering i ett detaljplaneområde vid Sandviken, Södertälje kommun. Inventeringsområdet ligger nordväst om Södertälje. Läge och avgränsning framgår av Figur 1.

Figur 1. Översiktskarta över inventeringsområdet. Inventeringsområdet, som består av flera delområden, har delats in i område 1, 2 och 3.

Fågelinventeringen har omfattat alla fågelarter. Fokus i uppdraget har legat på arter vars nationella, regionala eller lokala bevarandestatus är sådan att särskilda åtgärder kan vara aktuella i samband med en exploatering. Detta omfattar arter som är rödlistade, arter markerade med B i fågeldirektivets bilaga 1, arter som uppvisar en negativ trend, samt arter med lokalt liten population. Dessa arter benämns i denna rapport som naturvårdsrelevanta arter. Motiv till varför en art bedöms vara naturvårdsrelevant finns under respektive art under resultatdelen.

Målet med utredningen har varit dokumentera områdets värde som fortplantningsområde för fåglar. För naturvårdsrelevanta arter har målet varit att utreda och avgränsa arternas fortplantningsområden i form av häckningsrevir inom området. För övriga arter har målet varit att uppskatta antal par i inventeringsområdet (Figur 1). För samtliga arter är målet att indicium på häckning i inventeringsområdet ska kartläggas.

Syftet har varit att ta fram ett kunskapsunderlag om områdets fågelliv för att kunna beakta ekologiska aspekter i arbetet med en pågående detaljplan. Vidare kan fågelinventeringen ligga till grund för en artskyddsutredning som belyser detaljplanens eventuella påverkan på skyddade fågelarter för tillståndsprövning enligt miljöbalken. En artskyddsutredning kan också vid behov ge förslag till skyddsåtgärder för att undvika störning som riskerar att populationerna av förekommande fågelarter inte kan bibehållas på en tillfredställande nivå.

Fågelarter som behandlas med noggrann utredning (naturvårdsrelevanta arter).

Rödlistan arter

Den svenska rödlistan utarbetas av Artdatabanken. Rödlistan uppdateras vart femte år och den senaste rödlistan gavs ut 2020. Rödlistan i sig innebär inget skydd utan anger olika arters risk att dö ut från Sverige. Arterna listas i olika rödlistekategorier beroende på artens status. Det finns sex rödlistningskategorier: (RE) nationellt utdöd, (CR) akut hotad, (EN) starkt hotad, (VU) sårbar, (NT) nära hotad, (DD) kunskapsbrist. Arter utan känd minskning eller negativ påverkan och med tillräckligt stor population klassas som livskraftiga (LC).

Fågelarter markerade med B i bilaga 1 till artskyddsförordningen

Här listas arter som omfattas av fågelarter som ingår i fågeldirektivets bilaga 1. För dessa arter ska respektive medlemsstat upprätta skyddade livsmiljöer. Fågeldirektivet (rådets direktiv 79/409/EEG) omfattar alla vilda fågelarter som förekommer naturligt inom EU och gäller för fåglar samt deras ägg, bon och livsmiljöer. Syftet är att återskapa arternas populationer på en nivå "som svarar mot ekologiska, vetenskapliga och kulturella behov". Det ska ske genom åtgärder riktade mot arterna och deras livsmiljöer (Naturvårdsverket 2009).

Fågelarter med liten lokal population

Här innefattas arter som lokalt har en liten population men som inte är rödlistade då de är förhållandevis vanliga i ett nationellt perspektiv.

Fågelarter som uppvisar en negativ trend

Innefattar arter med tydligt negativ trend som är statistiskt säkerställd under en flerårig period, men som inte fångats upp i någon rödlisteklassning.

Tidigare rödlistade fågelarter

De tidigare rödlistade arter som omfattas är de arter där populationen inte minskar men där denna stabiliserats på en lägre nivå (minst <-25%) på grund av habitatförändringar i Sverige. Arter som återgått till en tillfredställande nivå omfattas ej.

Ansvarig för rapporten har varit Aina Pihlgren. Medverkande har varit Fingal Gyllang (kvalitetsgranskning), Josefins Stagnell (förarbete) och Ebba Melin (kartor). Fältarbete har genomförts under perioden mars–juni 2023 av Fingal Gyllang, Aron Norrby, Jesper Norrby och Johan Frössling.

Metod

Nedan summeras de viktigaste delarna i genomförande av inventeringen. För mer information rörande metodik och tillvägagångssätt hänvisas bilaga 2 Metodik.

Förarbete

Inför fältarbetet genomfördes ett förarbete med framtagande av fältkartor, upplägg av inventeringsrutter, samt sök i databasen Artportalen från år 2000–2023 (ArtDatabanken 2023). Utsök från Artportalen gjordes flera gånger inför inventeringen i syfte att få en bild av nuvarande och tidigare utbredning av naturvårdsrelevanta arter i inventeringsområdet (Figur 1).

Även ett uttag av fynddata från ArtDatabanken, som utöver fynd från Artportalen även inkluderar fynd från ArtDatabankens äldre Observationsdatabas och fynd av nationellt skyddsklassade arter, har gjorts (ArtDatabanken 2023).

Fältarbete

Totalt genomfördes 10 besök i området mellan mars och juni genom att området systematiskt gick igenom i enlighet med gängse metodik (Naturvårdsverket 2003). Det första besöket gjordes nattetid i mitten av mars i syfte att lyssna efter ugglor vilka är nattaktiva. Övriga besök i mars syftade till att

täcka in arter som påbörjar sin häckning tidigt på säsongen, till exempel hackspettar. För att inventera arter som anländer sent från sina övervintringslokaler till sina häckningsplatser förlades de sista besöken till mitten av juni. I bilaga 1 redovisas inventeringsfakta.

Vid fältbesöken användes en iPad med programvara Fieldmaps för att registrera fågelobservationer. Vid varje observation av naturvårdsrelevant fågel noterades art, position med 10 meters noggrannhet, om möjligt kön, antal, häckningskriterie/aktivitet. För att optimera förutsättningarna för fågelobservationer genomfördes inventeringarna från tidig morgon till förmiddag och företrädesvis under dagar med klart väder och svaga vindar.

Inventeringen utfördes i enlighet med de två metoderna Revirkartering och Atlasinventering. Genom att kombinera de båda metoderna ges svar på hur många revir av en specifik fågelart det finns inom ett område och om det rör sig om konstaterad, trolig eller möjlig häckning.

Revirkartering

Fågelinventeringen genomfördes i fält genom metod: Fåglar, revirkartering, generell metod (Naturvårdsverket 2012). Undersökningstypen är den vanligaste metoden för bestämning av tätheter av fågelarter i landmiljöer och den mest relevanta när det gäller att kartlägga fågelarters fortplantningsområde. Metodiken rekommenderar åtta till tolv fältbesök fördelade på olika tidpunkter under fåglars häckningstid och under samma år (Naturvårdsverket 2012).

För att avgränsa ett revir krävs enligt metoden noteringar vid tre besök. Undantag från denna regel görs då häckning konstaterats (bo med ägg eller ungar påträffats etc.). Undantag görs även för arter som anländer till häckplatsen först i slutet av maj eller början av juni, till exempel ärtsångare. Eftersom inventeringen endast omfattar två besök under denna period så avgränsas revir för dessa arter även vid endast två observationstillfällen.

Atlasinventering

Revirkarteringen kompletterades med undersökningstyp atlasinventering (Bengtsson, K. & Green, M. 2013), enligt metodik från svensk fågelatlas (BirdLife 2012). Syftet med metoden är att kartlägga hur säkert det är att en viss fågelindivid häckar på platsen. Detta görs genom att registrera beteenden som kan tyda på häckning, till exempel vuxen fågel med mat i näbben. Metodiken bygger på ett system med 20 olika kriterier som på olika sätt påvisar de tre kategorierna konstaterad, trolig eller möjlig häckning (Bengtsson, K. & Green, M. 2013).

Artportalen

Ytterligare information om områdets fågelliv har inhämtats från databasen Artportalen om det har funnits relevanta data. Utsök av data har skett inom ett större område än inventeringsområdet (Figur 1) då fynd i Artportalen ofta har relativt dålig geografisk noggrannhet. Analys har gjorts av fyndens relevans inom inventeringsområdet utgående från kommentarer för de enskilda fynden, samt fall relevant häckningsbiotop finns i området.

Alla noterade arter i denna inventering har rapporterats på databasen Artportalen. Naturvårdsrelevanta arter registreras med en noggrannhet på cirka 10 meter, övriga arter på delområdesnivå.

Avgränsningar

Alla fågelarter har omfattats av inventeringen men fokus för denna inventering har legat på så kallade naturvårdsrelevanta arter, det vill säga arter som är rödlistade, arter markerade med B i fågeldirektivets bilaga 1, arter som uppvisar en negativ trend, samt arter med lokalt liten population (se faktaruta sid. 6). För dessa arter har eventuella fortplantningsområden/revir ritats ut. Arter som inte omfattas av revirkarteringen är lokalt mycket vanliga arter som exempelvis lövsångare, blåmes, talgoxe, skata och bofink. Dessa arter noteras bara genom uppskattning av antalet par i inventeringsområdet, samt häckningskriterium enligt metodik atlasinventering (BirdLife 2012), Bilaga 2.

Det har inte ingått i uppdraget att utreda bevarandestatus, störning, påverkan på fortplantningsområden eller om artskyddsförordningen är tillämplig i området för påträffade arter.

Osäkerhet i bedömningen

Revirkarteringen har viss grad av osäkerhet, särskilt vad gäller exakt geografisk avgränsning av fortplantningsområden/revir. Ju färre observationer som revirkarteringen bygger på desto större osäkerhet finns vad gäller den geografiska avgränsningen av fortplantningsområdet/reviret. För arter med stora revir som exempelvis kråka och många hackspettar kan det trots flera observationer ofta vara svårt att avgränsa reviret. För vissa arter saknas också kunskap om generell revirstorlek varför det är svårt att avgränsa reviren.

Det finns en viss osäkerhet avseende fynd från databasen Artportalen eftersom de ofta har en låg lägesnoggrannhet. Det kan leda till att arter som är registrerade utanför inventeringsområdet ändå hör hemma där. Vi bedömer dock sammantaget att aktuell inventering har så god säkerhet att kunskapskravet i miljöbalken uppfylls.

Tidigare inventeringar

Ekologigruppen har genomfört en naturvärdesinventering i området 2022 (Ekologigruppen 2023).

Information om förekommande fågelarter vid Sörgårdsvägen, Enhörna, har också inhämtats från Staffan Grenklo.

Resultat

I samband med inventeringen påträffades 61 fågelarter: 24 naturvårdsrelevanta fågelarter och 37 vanligt förekommande fågelarter. De naturvårdsrelevanta arterna redovisas i Tabell 1. Observationer och avgränsade revir för dessa arter redovisas i kartor Figur 3–14. Ytterligare en naturvårdsrelevant fågelart, bivräk, finns noterad in nära anslutning till inventeringsområdet enligt databasen Artportalen (sökning mellan 2000-01-01–2023-09-26). De vanligt förekommande arter som påträffades under inventeringen redovisas i Tabell 3. De förkortningar som används i texterna nedan är FD=fågeln är markerad med B i fågeldirektivets bilaga 1, samt rödlistekategorier: NT=nära hotad, VU=sårbar, EN=starkt hotad, LC=livskraftig.

Naturvårdsrelevanta arter

17 av arterna är markerade med B i fågeldirektivets bilaga 1 och/eller är rödlistade (faktaruta sida 6). Ytterligare sju av arterna är ovanliga i regionen eller har en negativ trend (faktaruta sidan 6). För 14 av de naturvårdsrelevanta arterna är bedömningen att de har fortplantningsområden/revir i planområdena. Observationer och eventuella avgränsade revir för dessa arter redovisas i kartor Figur 3–14. Mer information om arternas ekologi, status och trend, samt förekomst i området redovisas under avsnitt *Presentation av noterade naturvårdsrelevanta arter*.

Tabell 1. Tabellen redovisar naturvårdsrelevanta arter som noterades vid inventeringen och/eller finns rapporterade i Artportalen. FD=Arten är markerad med B i fågeldirektivets bilaga 1. RK=Rödlistekategorier; NT=nära hotad, VU=sårbar, EN=starkt hotad. LC=livskraftig.

Art	FD/RK	Förekomst/ Häckningsstatus	Datum
Bivräk	NT	Parning, ceremonier, trolig häckning	Artportalen 2022, strax utanför Område 3
Björktrast	NT	Obs i häcktid, möjlig häckning	17/3, 29/3, Artportalen 2010
Drillsnäppa	NT	Obs i häcktid, möjlig häckning	11/5
Duvhök	NT	Spel/sång utanför inventeringsområde	29/3, Artportalen 2023,
Entita	NT	4 par permanent revir, troliga häckningar	17/3, 29/3, 30/3, 10/4, 21/4, 6/5, 11/5, 22/5, 3/6, Artportalen 2023
Gråkråka	NT	Tre par permanent revir, troliga häckningar	17/3, 29/3, 30/3, 10/4, 21/4, 6/5, 11/5, 22/5, 3/6, Artportalen 2010
Grönfink	EN	Tolv par permanent revir, troliga häckningar	17/3, 29/3, 30/3, 10/4, 21/4, 6/5, 11/5, 22/5, 3/6, Artportalen 2019
Gröngöling	LC, liten lokal population	Två par permanent revir, troliga häckningar, flera observationer utanför revir	17/3, 29/3, 30/3, 10/4, 21/4, 6/5, 11/5, 22/5, 3/6
Grönsångare	NT	Ett par permanent revir, trolig häckning, observationer i område 3	6/5, 11/5, 22/5, 3/6, Artportalen 2005
Gulsparr	NT	Ett par permanent revir, trolig häckning, flera observationer utanför revir	17/3, 29/3, 30/3, 10/4, 21/4, 6/5, 11/5, 22/5, 3/6
Järnsparv	LC, minskande trend	Ett par permanent revir, trolig häckning, flera observationer utanför revir	17/3, 29/3, 10/4, 21/4, 11/5, 3/6
Mindre hackspett	NT	Ett par permanent revir, trolig häckning	17/3, 10/4,
Näktergal	LC, regionalt ovanlig	Spel/sång, möjlig häckning	11/5
Rödvingetrast	NT	Spel/sång, möjlig häckning	17/3
Skogsduva	LC, regionalt ovanlig	Spel/sång, möjlig häckning	17/3, 3/6
Spillkråka	FD/NT	Ett par permanent revir, trolig häckning, flera observationer utanför revir	17/3, 29/3, 30/3, 10/4, 21/4, 6/5, 11/5, 22/5, 3/6, Artportalen 2022, 2020
Stare	VU	Obs i häcktid, möjlig häckning	21/4, 6/5, 3/6
Stjärtnes	LC, minskande trend	Ett par, upprörd/varnande, trolig häckning	22/5
Större korsnäbb	LC, regionalt ovanlig	Förbiflygande, ej häckning	11/5, 22/5
Svartvit flugsnappare	NT	Elva par permanent revir, trolig häckning	6/5, 11/5, 22/5, 3/6
Sånglärka	LC, regionalt ovanlig	Ett par i lämplig häckbiotop, möjlig häckning	22/5, 3/6
Talltita	NT	Ett par permanent revir, trolig häckning	17/3, 29/3, 30/3, 3/6, Artportalen 2010

Tofsmes	LC, minskande trend regionalt	Sex par permanent revir, troliga häckningar	17/3, 29/3, 30/3, 10/4, 21/4, 6/5, 11/5, 22/5, 3/6
Tornseglare	EN	Obs i häcktid, möjlig häckning	3/6
Trädläarka	FD	Spel/sång, möjliga häckningar	17/3, &75
Ärtsångare	NT	Två par permanent revir, troliga häckningar	11/5, 22/5, 3/6

Figur 2. Spillkråka förekommer i stora skogsområden. Ett par noterades vid flera tillfällen och bedömdes häcka inom område 2, även fast inget bohål kunde hittas. Foto: © Magnus Nilsson

Naturtyper och fågelbiotoper i området

Område 1 utgörs av hållmarkstallskog, tallskog och barrblandskog med inslag av jordbruksmark och tomtmark. Område 2 utgörs av gamla hållmarkstallskogar uppe på en höjd, men stora delar är påverkade av skogsbruk. I sluttningarna nedanför hållmarkstallskogen finns en blandskog som domineras av asp med visst inslag av björk, sälg och tall. I område 3 förekommer det främst ung barrblandskog och sumpskog.

Barrskogsmiljöer

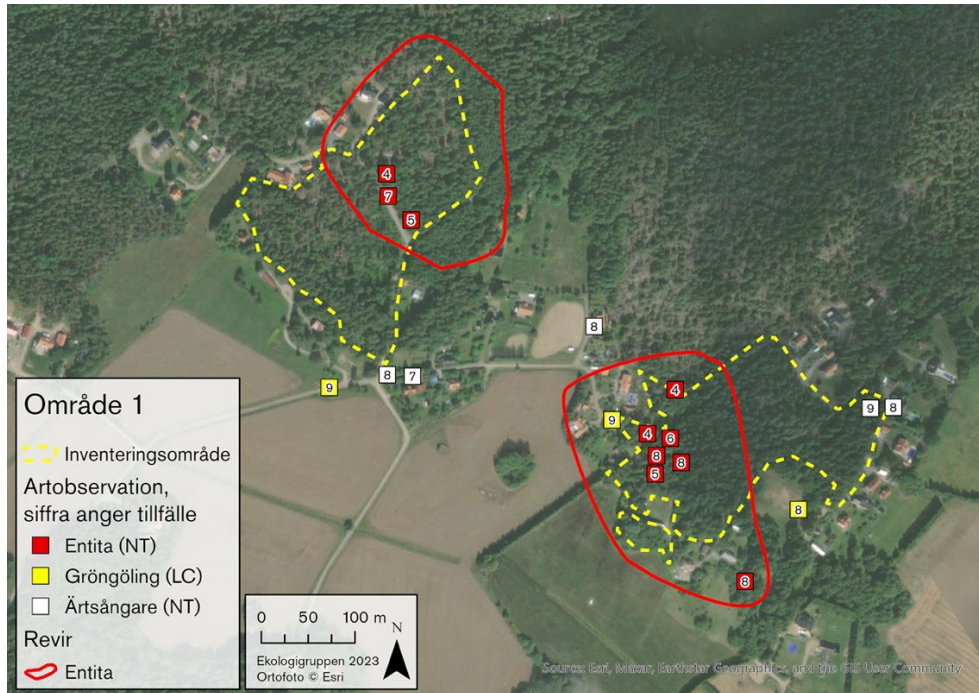
Stora delar av inventeringsområdet utgörs av barrskogsområden. Intressant att notera är att inventeringen visade att arter som är beroende av stora barrskogsområden påträffades i relativt stor utsträckning. En naturvårdsrelevant art som troligen häckade i någonstans i barrskogarna var spillkråka (FD/NT). Trots att skogarna ställvis är påverkade av skogsbruk så är det den stora sammanhängande ytan av mosaikartade skogsmiljöer som är viktig för spillkråka.

Blandskogar med lövinslag

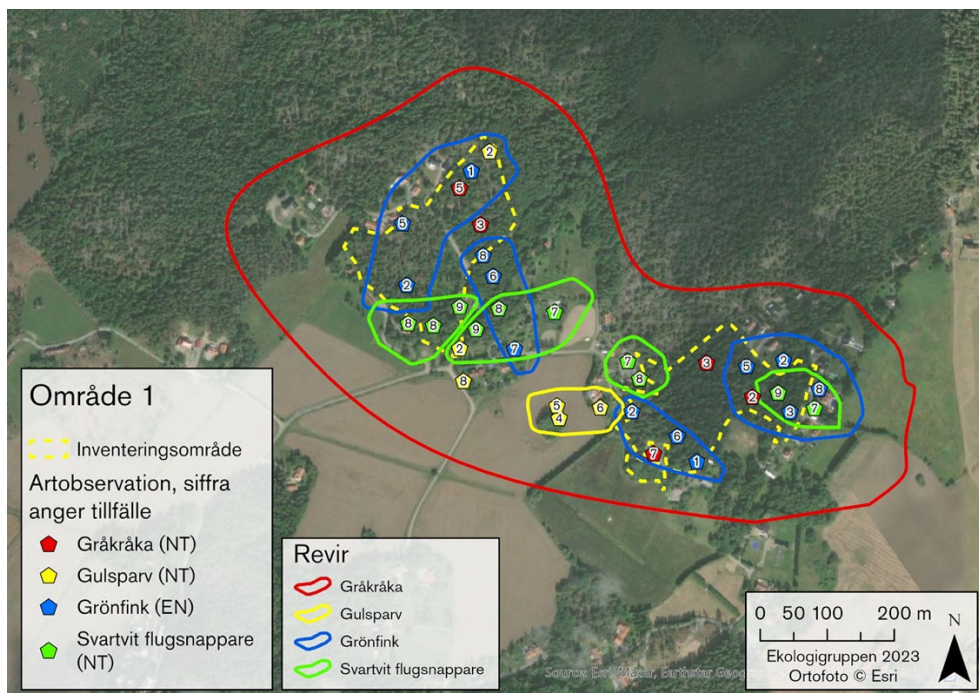
Arter knutna till löv- och blandskogar som noterades var grön göling, grönsångare, grönfink och mindre hackspett. Mindre hackspett behöver stora ytor med äldre lövdominerad skog förr att kunna häcka.

Fynd- och fortplantningsområden-/revirkartor

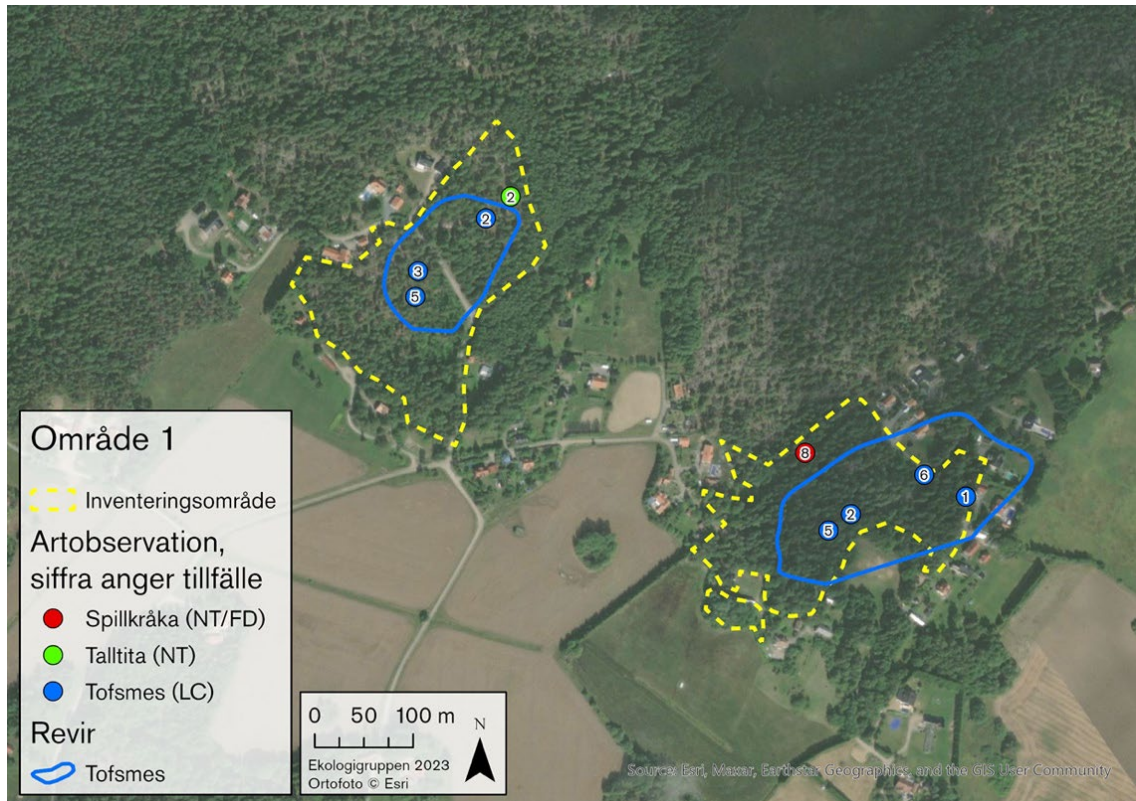
I kartorna nedan, Figur 3-14, redovisas förekomst av de påträffade naturvårdsrelevanta arterna. Om en art påträffades minst tre gånger inom inventeringsområdet har fortplantningsområden/revir ritas ut. Avgränsning av reviren är schematiska och visar inte exakt avgränsning. För mer information om metodik hänvisas till metodavsnittet under bilaga 1.

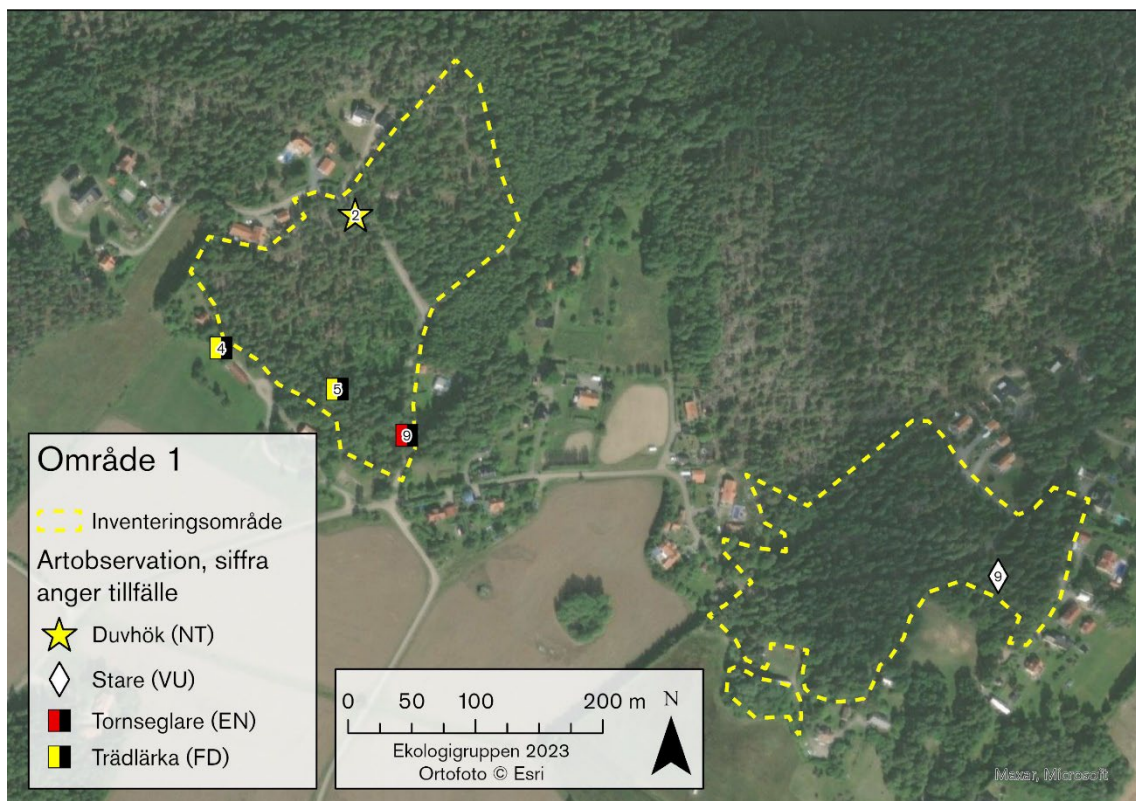
Figur 3. Revir för entita, rödlistad som NT-nära hotad, för Område 1. I kartan redovisas även observationer av gröngöling (LC) och årtsångare (NT). På kartorna markeras observationerna som punkter numrerade efter observationstillfällena och revirgränserna med ovalt formade linjer. Linjerna är heldragna vid trolig häckning.

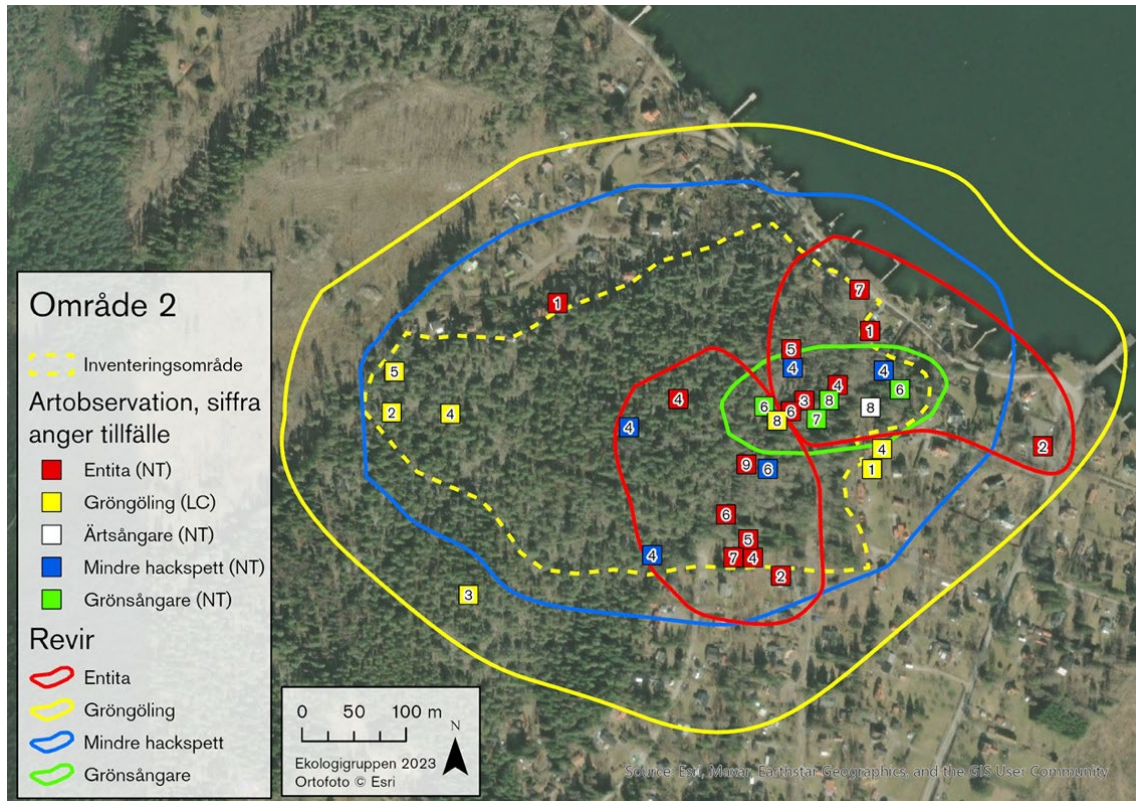
Figur 4. Revir för gråkråka (NT), gulsparv (NT), grönfink (EN) och svartvitflugsnappare (NT) för Område 1. Linjerna är heldragna vid trolig häckning.

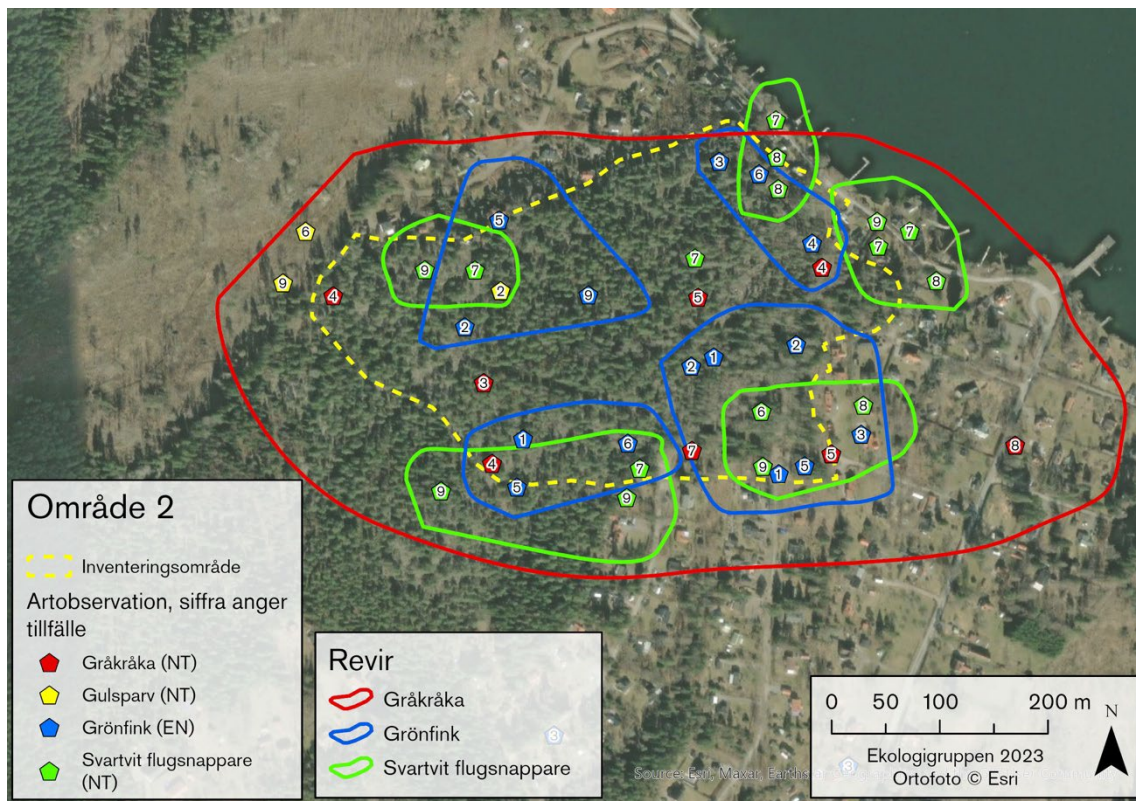
Figur 5. Revir för tofsmes som är LC-livskraftig. I kartan redovisas även observationer av spillkråka (NT/FD) och talltita (NT). På kartorna markeras observationerna som punkter numrerade efter observationstillfällena och revirgränserna med ovalt formade linjer. Linjerna är heldragna vid trolig häckning.

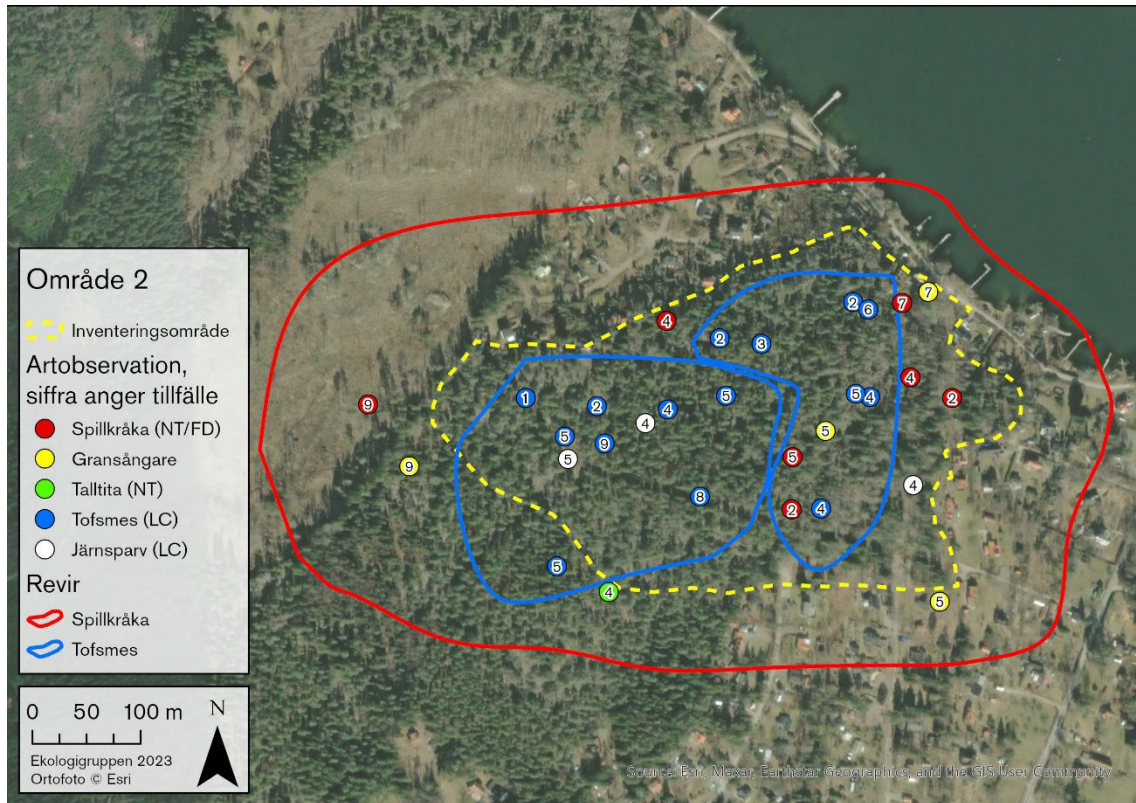
Figur 6. I kartan redovisas observationer av duvhök (NT), stare (VU), tornseglare (EN) och trädlärka (FD) för Område 1. På kartorna markeras observationerna som punkter numrerade efter observationstillfällena.

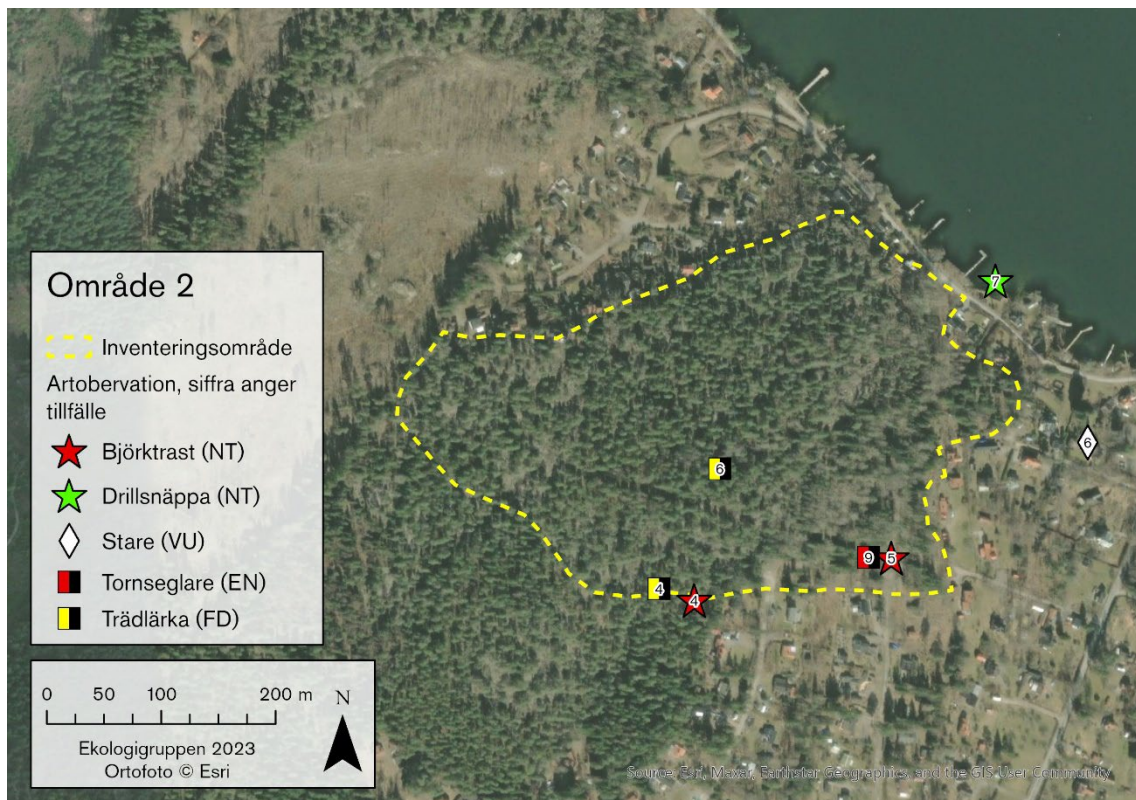
Figur 7. Revir för entita (NT), gröngöling (LC), mindre hackspett (NT) och grönsångare (NT) samt observationer av ärtsångare (NT) för Område 2. På kartorna markeras observationerna som punkter numrerade efter observationstillfällena och revirgränserna med ovalt formade linjer. Linjerna är heldragna vid trolig häckning.

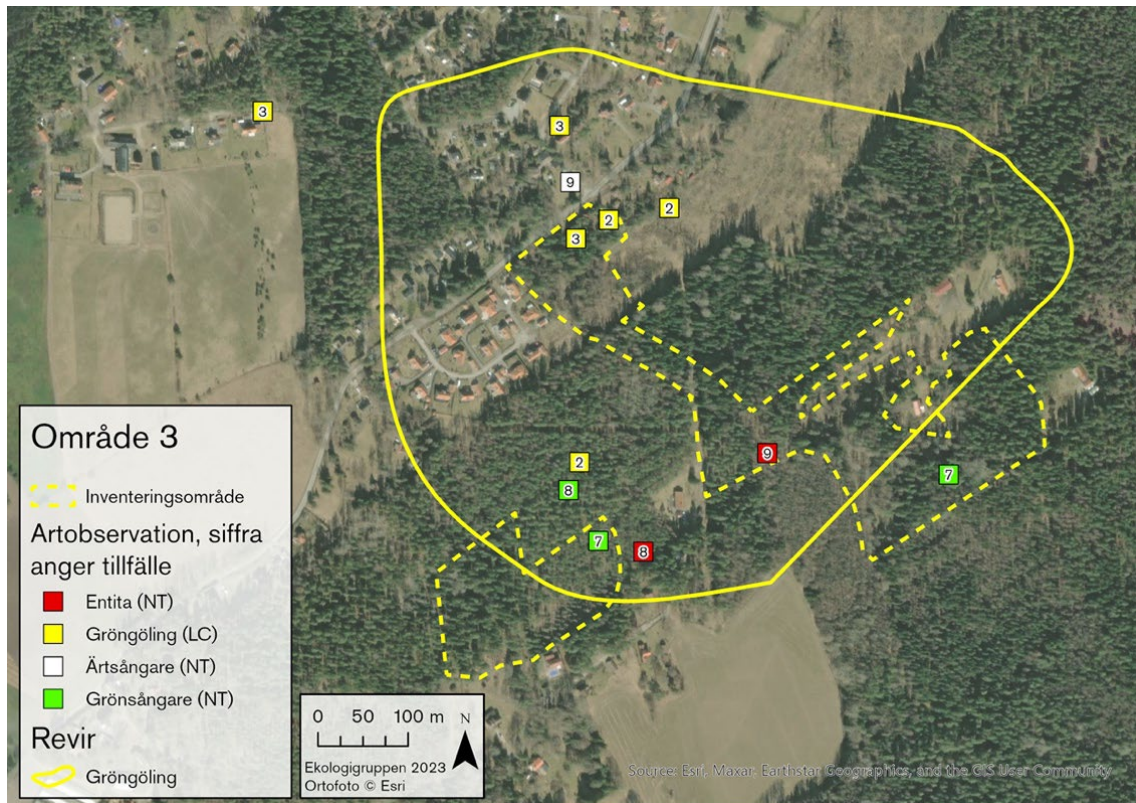
Figur 8. Revir för gråkråka (NT), gulsparv (NT), grönfink (EN) och svartvitflugsnappare (NT) för Område 2. Linjerna är heldragna vid trolig häckning.

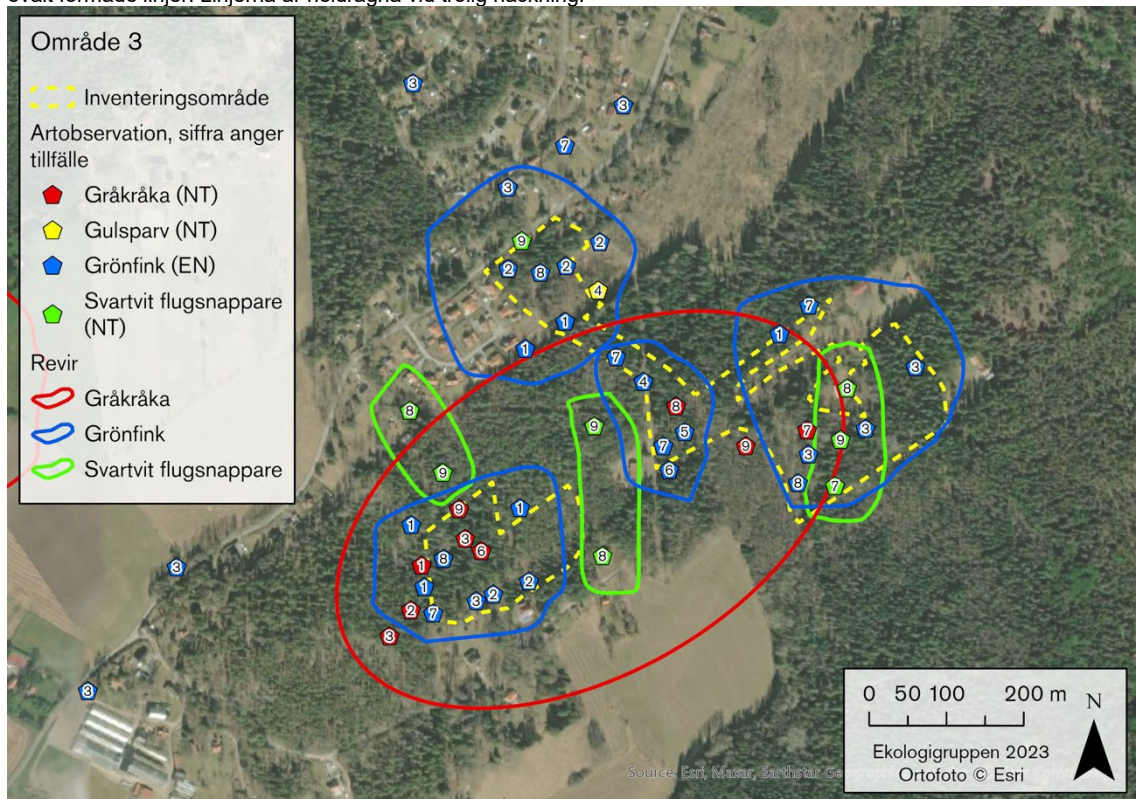
Figur 9. Revir för spillkråka (NT/FD) och tofsmes (LC) samt observationer av gransångare (LC), tofsmes (LC) och järnsparv (LC) för Område 2.

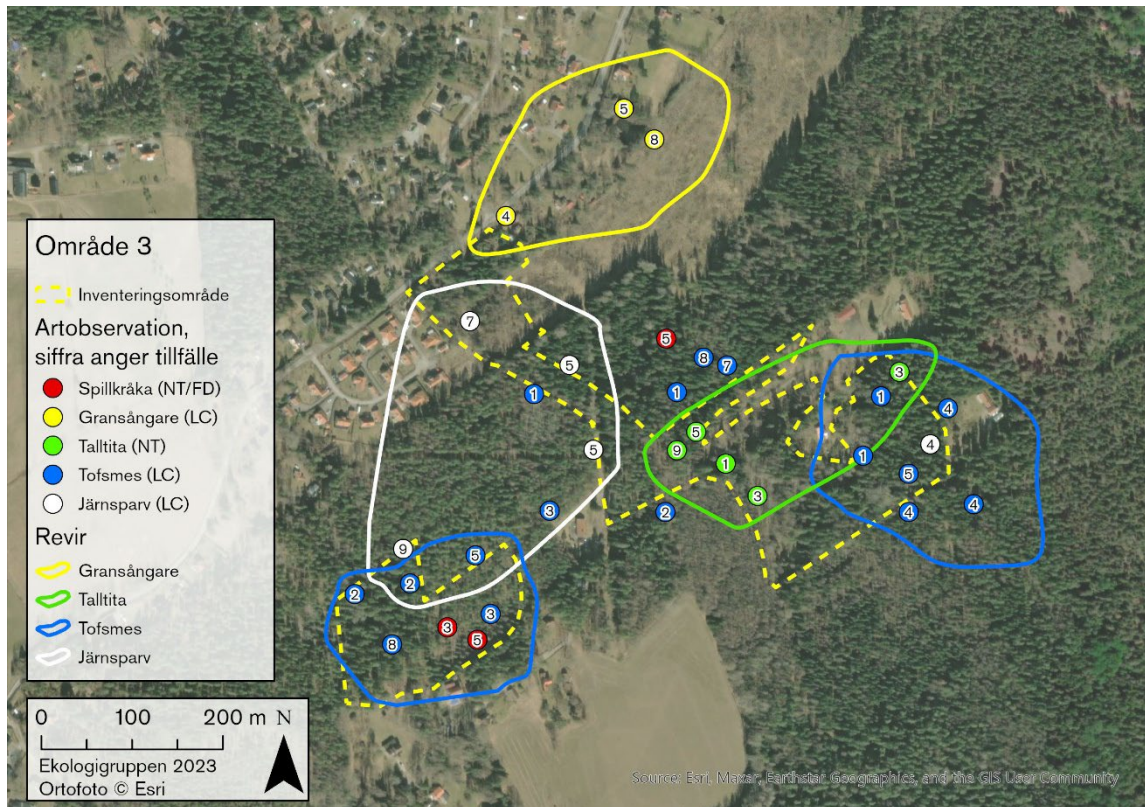
Figur 10. Observationer för björktrast (NT), drillsnäppa (NT), tornseglare (EN) och trädlärka (FD) för Område 2. En observation av stare (VU) finns strax utanför inventeringsområdet. På kartorna markeras observationerna som punkter numrerade efter observationstillfällena.

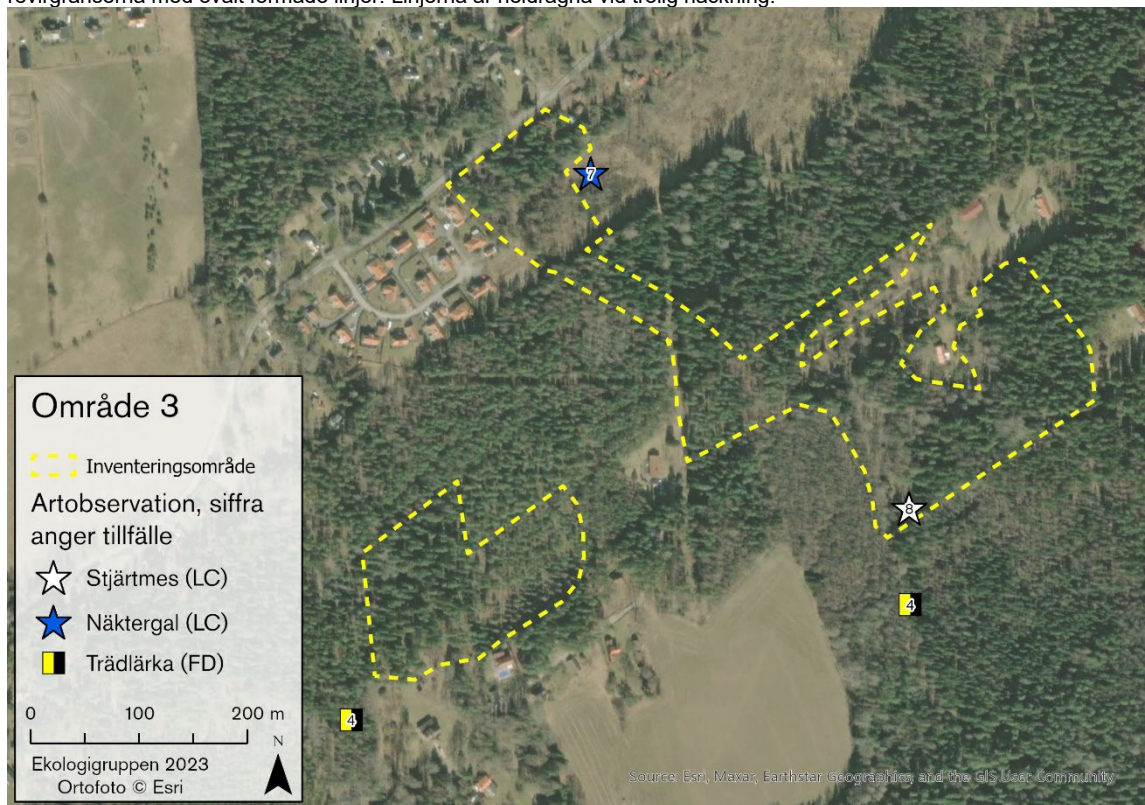
Figur 11. Revir för gröngöling (LC) och observationer för entita (NT), ärtsångare (NT) och grönsångare (NT) för Område 3. På kartorna markeras observationerna som punkter numrerade efter observationstillfällena och revirgränserna med ovalt formade linjer. Linjerna är heldragna vid trolig häckning.

Figur 12. Revir för gråkråka (NT), gulsparv (NT), grönfink (EN) och svartvitflugsnappare (NT) för Område 3. Linjerna är heldragna vid trolig häckning.

Figur 13. Revir för gransångare (LC), talltita (NT), tofsmes (LC) och järnsparv (LC) samt observation av spillkråka (NT/FD) för Område 3. På kartorna markeras observationerna som punkter numererade efter observationstillfällena och revirgränserna med ovalt formade linjer. Linjerna är heldragna vid trolig häckning.

Figur 14. Observationer av näktergal (LC), stjärtmes (LC) och trädlärka (FD) för Område 3.

Tidigare fynd

Det finns flera fynd av fågelarter från databasen Artportalen från inventeringsområdet men det rör sig om arter som även påträffades i samband med denna fågelinventering och inom ramen för naturvärdesinventeringen 2022, se Tabell 1.

En art som inte påträffades i samband med inventeringen, men som finns rapporterad i Artportalen är bivräk. Den finns noterad med spelflykt, vilken är en stark indikation på häckning, i nära anslutning till inventeringsområdet (Artportalen 2022). Bivräk, som omfattas av fågeldirektivets bilaga 1, skulle kunna tänkas häcka i delar eller i anslutning till inventeringsområdena.

Inga nya arter som tillkom från uttaget av nationellt skyddsklassade arter och äldre fynd från ArtDatabankens Observationsdatabas (Art databanken 2023).

Ytterligare uppgifter om områdets fågelliv har inhämtats genom kontakter med boende i området (Staffan Grenklo). Dessa fynd redovisas i Tabell 2. Förekommande fågelarter är i stort sett samma som de arter som påträffades inom ramen för denna inventering. Två arter, kattuggla och morkulla, har tidigare funnits men är numera ej häckningsfåglar. Dessa arter observerades inte heller under fågelinventeringen.

Tabell 2. Tabellen visar arter sedda från Sörgårdsvägen (lista från Staffan Grenklo), som bedöms ha fortplantningsområden eller viloplatsar inom inventeringsområdet under åren 2000–2023. FD=Arten är markerad med B i fågeldirektivets bilaga 1. RK=Rödlistekategorier; NT=nära hotad, VU=sårbar, EN=starkt hotad, LC=livskraftig.

Art	RK
Blåmes	LC
Domherre	LC
Duvhök	NT
Grönfink	EN
Gröngöling	LC, rödlistad 2015
Grönsiska	LC
Gärdsmyg	LC
Koltrast	LC
Kungsfågel	LC
Lövsångare	LC
Mindre korsnäbb	LC
Nötskrika	LC
Nötväcka	LC
Ormvräk	LC
Ringduva	LC
Rödhake	LC
Rödstjärt	LC
Skogsduva	LC, rödlistad 2005
Sparvhök	LC
Spillkråka	FD/NT
Stjärtmes	LC
Större hackspett	LC
Svartmes	LC
Sädesärla	LC
Talgoxe	LC
Talltita	NT
Taltrast	LC
Tofsmes	LC, lokalt ovanlig
Trädpiplärka	LC
Ärtsångare	NT

Observationer som inte bedöms relevanta ur artskyddsförordningssynpunkt

Ett ovanligt fynd gjordes under inventeringen. Det var en mindre sångsvan som noterades när den flög förbi inventeringsområdet. Arten är inte en häckfågel i Sverige utan är endast tillfällig på våren och på hösten. Enligt Artportalen (2000–2023) finns uppgifter om fågelarter som noterats förbiflygande eller tillfälligt rastande men inte med något beteende som tyder på revirhävdande eller häckning. Fåglar som uppehåller sig i området under flytten eller vintertid är till exempel kungsörn, fjällvråk och tallbit.

Presentation av naturvårdsrelevanta arter

Nedan följer en kortare beskrivning av ekologi, status/trend och förekomst i området för de arter som bedömdes ha revir i inventeringsområdena. Under status och trend motiveras varför en art har bedömts vara naturvårdsrelevant och alltså omfattats av en mer noggrann utredning. Naturvårdsrelevanta arter (faktaruta sidan 6) omfattar arter som är rödlistade, arter markerade med B i fågeldirektivets bilaga 1, naturvårdsarter, arter som uppvisar en negativ trend, samt arter med lokalt liten population. Information om arternas ekologi och populationsutveckling har inhämtats från Artfakta (ArtDatabanken 2023), om status och trender från Sveriges fåglar (Wirdheim 2022), Övervakning av fåglarnas populationsutveckling (Green m. fl. 2023) och från Rödlistan 2020. Information om fågelarters förekomst i inventeringsområdet har inhämtats från databasen Artportalen (sökning 2000–2023). För drillsnäppa, rödvingetrast, skogsduva, större korsnäbb, sånglärka, tornseglare och trädlärka har inga revir avgränsats och beskrivs inte närmare nedan.

Björktrast (NT)

Ekologi

Björktrast förekommer i olika slags miljöer som fjällbjörkskog, löv- och blandskog, parker, alléer, trädgårdar. Den häckar i skogar, ofta i anslutning till odlad mark, i parker och i trädgårdar. Daggmaskrika gräsmattor verkar fungera som födosöksmiljö (ArtDatabanken 2023). I stockholmstrakten är björktrast ofta mer vanlig i stadsmiljö än på landsbygden.

Status/trend

Björktrast, som var ny på rödlistan 2020, är rödlistad i kategori nära hotad (NT). Populationen bedöms ha gått ner cirka 20 % de senaste åren (ArtDatabanken 2023). Arten är fortfarande vanlig i Stockholms län. Den verkar inte ha särskilt höga krav på sin livsmiljö i tätortsnära områden.

Förekomst i området

Björktrast noterades vid två tillfällen i Område 2 (Tabell 1, Figur 10). Något revir kunde inte avgränsas och bedömningen är att arten inte häckade i inventeringsområdena 2023. På Artportalen, sökning 2000–2023, finns flera fynd av arten.

Duvhök (NT)

Ekologi

Duvhöken, som ofta har stora fortplantningsmiljöer/revir, är starkt bunden till skog, såväl för jakt som för häckning. Undersökningar i barrskogsdominerade landskap visar tydligt att den föredrar att jaga i stora bestånd av gammal skog, och undviker yngre bestånd. Boet byggs i träd, vanligtvis tall eller gran, och samma bo används flera gånger, men den har ofta flera alternativbon i reviret. Arten är störningskänslig vid bopplatsen under häckningstid. Duvhök häckar även i tätortsnära äldre skogar där den har gott om föda i urbana miljöer (ArtDatabanken 2023).

Status/trend

Duvhök har varit rödlistad i kategorin Nära hotad (NT) sedan 2015 och påverkas sannolikt av det moderna skogsbruket med korta omloppstider där skogen sällan tillåts att bli gammal. Eftersom arten främst häckar och jagar i gamla skogar blir bristen på äldre skog en negativ faktor.

Förekomst i området

Duvhök hördes vid ett tillfälle i närheten av Område 1 (Tabell 1, Figur 6). Något revir kunde inte avgränsas och bedömningen är att arten inte häckade i inventeringsområdena 2023.

Entita (NT)

Ekologi

Entita har relativt stort revir, 4–5 hektar, för att vara en så liten fågel. Entitan är en hålhäckare men kan inte själv hacka fram sitt hål utan är beroende av miljöer som erbjuder naturliga hål. I många av våra skogar kan det antas att naturliga bohål är en begränsande resurs för hålhäckare. Entitan får då konkurrera om bohålen med till exempel talgoxe och blåmes som finns i samma miljöer. Eftersom entitan är underlägsen gentemot dessa arter, får den ofta hålla till godo med hål av dålig kvalitet. Ofta får den använda hål som ligger längre ner och som utsätts mer frekvent av bopredatorer (Art-Databanken 2023).

Status/trend

Entita som var ny på rödlistan 2020 missgynnas när varierade småmiljöer som skogsdungar, hagmarker och brynmiljöer försvinner. Även bristen på död ved och hålträd påverkar arten negativt. Entita minskat med cirka 20% de senaste 10 åren (Wirdheim 2022).

Förekomst i området

Totalt fyra par entita bedömdes ha revir och häckade troligen med två par vardera inom Område 1 och 2 (Tabell 1, Figur 3). Arten noterades också vid två tillfällen i Område 3, men inget säkert revir kunde avgränsas (Figur 11).

Gråkråka (NT)

Ekologi

Gråkråkan häckar i skogsmark, ofta i anslutning till odlad mark, i parker och trädgårdar samt i olika urbana områden. Detta är den ras av kråka som är bofast i Sverige. Eftersom kråka, när det gäller föda, är generalist och allätare så födosöker den gärna nära mänsklig bebyggelse. Arten har stora revir och för att lyckas med sin häckning behöver den ha tillgång till en ostörd skogsdunge för placering av själva boet.

Status/trend

Gråkråka var ny på rödlistan 2020 i kategorin Nära hotad (NT) och har inte varit rödlistad tidigare.

Förekomst i området

Totalt tre par gråkråka bedömdes ha revir och häckade troligen med ett par vardera i Område 1, 2 och 3 (Tabell 1, Figur 4, Figur 8, Figur 12).

Grönfink (EN)

Ekologi

Grönfink häckar i skogsbryn, enbackar, buskmarker, parker och trädgårdar. Arten verkar inte ha särskilt höga krav på sin livsmiljö i tätortsnära områden.

Status/trend

Grönfink är en i regionen allmänt förekommande art. Arten har inte varit rödlistad tidigare, men den mycket kraftiga populationsnedgången de senaste 10 åren, orsakad av sjukdomen gulknopp, är den numera rödlistad i hotkategorin starkt hotade arter (EN).

Förekomst i området

Totalt tolv par grönfink bedömdes ha revir och häckade troligen med fyra par vardera i Område 1, 2 och 3 (Tabell 1, Figur 4, Figur 8 och Figur 12).

Gröngöling (rödlistad 2015)

Ekologi

Gröngöling förekommer främst i lövträdsmiljöer, gärna på gamla eller senvuxna träd med grov bark, skador, döda delar eller håligheter. Asp är ett viktigt värdträd för så väl häckning som födosökande (ArtDatabanken 2023). Arten är en utpräglad specialist på myror, som den ofta ses plocka på marken. Gröngöling har stora revir på 2–5 km².

Status/trend

Gröngöling var rödlistad 2015 på grund av att populationen under en följd av år minskat kraftigt. Populationen har nu stabiliserat sig (på en lägre nivå) och arten bedöms enligt 2020 års rödlista som livskraftig (LC). Gröngöling är dock fortfarande lokalt sällsynt varför Ekologigruppen bedömer den som naturvårdsrelevant.

Förekomst i området

Totalt två par gröngöling bedömdes ha revir och häckade troligen i Område 2 och 3 (Tabell 1, Figur 7 och Figur 11. Ytterligare två observationer gjordes av arten i Område 1 (Tabell 1, Figur 3). Gröngöling har stora revir och det är inte omöjligt att det endast rör sig om ett revir.

Grönsångare (NT)

Ekologi

Grönsångaren häckar helst i lövskog men även i granskog. Oftast är skogen högstammig utan kraftig undervegetation. Boet byggs som lövsångaren på marken i vegetation, men utan fjädrar som foder.

Status/trend

Grönsångaren är rödlistad som nära hotad (NT). Populationen bedöms ha minskat 18% senaste 20 åren (BirdLife 2022) och visar även på en negativ populationstrend enligt Wirdheim m.fl. 2022.

Förekomst i området

Ett par grönsångare bedömdes ha revir och häckade troligen i de lövriska branterna i Område 2 (Tabell 1, Figur 7). Arten hördes också vid två tillfällen i Område 3 (Figur 11).

Figur 15. Grönsångare. Fotot ej taget vid inventeringen. Foto: Malin Löfgren.

Gulsparv (NT)

Ekologi

Gulsparv häckar i olika typer av öppna miljöer med inslag av träd och buskar. Den är också vanlig på hyggen, kraftledningsgator och andra öppna eller halvöppna områden, dock helst i närheten av odlingsmarker (ArtDatabanken 2023).

Status/trend

Gulsparv var 2015 rödlistad i kategori Sårbar (VU) men är i den senaste rödlistan (ArtDatabanken 2020) i hotkategori Nära hotad (NT), vilket indikerar att populationsminskningen har avstannat en aning. Enligt Green m.fl. 2023 finns ingen ljusning i sikte för arten utan populationstrenden fortsätter stadigt neråt.

Förekomst i området

Ett par gulsparv bedömdes ha revir och häckade troligen på en åkerholme strax utanför detaljplaneområdet för Område 1. Ytterligare tre observationer finns av gulsparv finns från Område 2 och 3 men inga säkra revir kunde avgränsas där (Tabell 1, Figur 8, Figur 12).

Figur 16. Gulsparv. Fotot ej taget vid inventeringen. Foto: Malin Löfgren.

Mindre hackspett (NT)

Ekologi

Mindre hackspett är Sveriges minsta hackspettsart med en kroppslängd av endast cirka 15 centimeter. Arten lever i löv- och blandskog med förekomst av äldre lövträd, i södra Sverige särskilt ädellövträd. Under vintern kan födosök ske även i äldre grandominerad skog, troligen för att den ger bättre skydd mot rovdjur och rovfåglar än ren lövskog. För häckning krävs döda lövträd, men boträd är sannolikt sällan en begränsande faktor. I stället tycks födotillgången under senvinter och vår vara en begränsande faktor (ArtDatabanken 2023). Mindre hackspett har stora revir. För att häcka framgångsrikt behöver ett par cirka 40 hektar äldre lövdominerad skog inom ett område på upp till 200 hektar.

Figur 17. Mindre hackspett. Fotot ej taget vid inventeringen. Foto: Magnus Nilsson.

Status/trend

Mindre hackspett tillhör en av de skogslevande arter som påverkats negativt av brist på död ved och hålträd i många skogar (Green m.fl. 2023). Arten är rödlistad som NT-nära hotad eftersom populationen har minskat kraftigt, cirka 60%, under de senaste 10 åren (Wirdheim 2021). Minskningstakten för den svenska populationen bedöms vara nära gränsvärdet för att hamna i kategori (VU)-sårbar. (ArtDatabanken 2023).

Förekomst i området

Ett par mindre hackspett bedömdes ha ett revir och häckade troligen i de asprika miljöerna i nordöstra Område 2 (Tabell 1, Figur 7). Något bohål kunde inte hittas men det förekom flera aspar med hål och nya uthackade bohål som sannolikt tjänar som boplats.

Spillkråka (FD/NT)

Ekologi

Spillkråka (Figur 2) lever främst i större, sammanhängande barr- eller blandskogar med god förekomst av gamla eller senvuxna träd, gärna tall och asp, med håligheter. De tätaste populationerna förefaller finnas i äldre, variationsrik blandskog med gott om död ved och gamla träd. Spillkråkan, som är beroende av äldre skogar med inslag av liggande och stående död ved, missgynnas av kortare omloppstider i skogsbruket (ArtDatabanken 2023). Varje par utnyttjar 400–1 000 hektar skog beroende på skogens kvalitet, men fortplantningsområdena/reviren kan vara mindre, ned till 100 hektar, om förhållandena är gynnsamma. Spillkråkans är en nyckelart vars bohål utnyttjas av andra fågel- och djurarter, till exempel olika ugglearter, knipa, salskrake, skogsduva, mård och fladdermöss (ArtDatabanken 2023).

Status/trend

Spillkråka är rödlistad som (NT)-nära hotad på grund av en nedåtgående populationstrend. Under den senaste 20-årsperioden har populationen minskat med drygt 20% (Wirdheim 2022).

Förekomst i området

Ett par spillkråka bedömdes ha revir och häckade troligen i Område 2 (Tabell 1, Figur 9). Ytterligare två observationer gjordes av arten i Område 1 och 3 (Figur 5 och Figur 13). Spillkråka kan ha

mycket stora revir och det är inte omöjligt att reviret innefattar Område 1, 2 och 3. Bäst häckningsmiljöer, i form av gamla aspar, bedömdes finnas i Område 2. I samband med naturvärdesinventeringen som genomfördes 2022 (Ekologigruppen 2022) noterades spillkråka i alla tre inventeringsområden.

Stare (VU)

Ekologi

Stare häckar oftast i grova träd med hål men kan också häcka i fågelholkar. Arten behöver en ganska varierad livsmiljö bestående av gräsmattor, åkrar, eller parker. Födosök sker oftast på marken och ibland långt ifrån boplatsen (ArtDatabanken 2023). Staren är rödlistad men är fortfarande tämligen vanligt förekommande i Stockholms län. Stare verkar inte ha särskilt höga krav på sin livsmiljö i tätortsnära områden. Den har dock ett visst indikatorvärde för värdefulla och artrika naturmiljöer då den ofta häckar i gamla hålträd och är gynnas av ett varierat odlingslandskap.

Status/trend

Stare är rödlistad som VU-sårbar, på grund av en populationsutveckling som varit nedåtgående under en lång tid. De senaste 20 åren har populationen minskat med drygt 40% (Wirdheim 2022). Enligt Green m.fl. 2023 visade inventeringar genomförda under sommaren på en fortsatt negativ trend, medan inventeringar från vintern 2020/2021 visade på en viss uppgång i antal starar. Uppgången förklaras delvis med mildare och snöfria vintrar.

Förekomst i området

Stare noterades en gång i område 1 och en gång strax utanför område 2, men något säkert revir kunde inte avgränsas (Figur 6 och Figur 10).

Svartvit flugsnappare (NT)

Ekologi

Svartvit flugsnappare (Figur 18) förekommer i all slags lövskogsmiljöer, från ädellöv- till trivial-lövskogar, till parker, trädgårdar och mindre dungar i jordbrukslandskapet. Arten häckar i hålträd, och är således beroende av att sådana finns och nyskapas i viss mängd för att kunna häcka. Arten är inte skygg eller störningskänslig, förekommer ofta i närheten av människor och har oftast mycket små revir.

Figur 18. En hane av svartvit flugsnappare. Fotot ej taget vid inventeringen. Foto: Rikard Anderberg.

Status/trend

Svartvit flugsnappare var ny på 2020 års rödlista, och är fortfarande en tämligen vanlig art i större delen av landet, men har de senaste 20 åren minskat med nästan 40 % på sommarpunktrutterna (Green m.fl. 2022). Arten är inte ovanlig i Stockholms län.

Förekomst i området

Totalt tolv par svartvit flugsnappare bedömdes ha revir och häckade troligen i Område 1, 2 och 3 under 2023 (Tabell 1, Figur 4, Figur 8 och Figur 12). Reviren finns i områden med lövblandadskog på flera plaster inom inventeringsområdet. Eftersom svartvit flugsnappare anländer till sina häckningsplatser i maj har av försiktighetsprincipen revir avgränsats där endast två observationer gjorts. Ytterligare två-fyra sjungande hannar hördes vilket innebär att det kan vara fler par som häckade, men inga säkra revir har avgränsats för dessa.

Talltita (NT)

Ekologi

Talltitan föredrar större sammanhängande barrskogar, och finns såväl i barrskogar som blandskogar. Skogens struktur är viktig, den ska helst vara flerskiktad med riklig underväxt av mindre granar, björk och andra lövträd och buskar. Tillgång på murknande högstubbar är särskilt viktig, eftersom talltitan helst själv hackar ut sitt bohål. Livsmiljön/reviren är förhållandevis stora, cirka 10–20 hektar (ArtDatabanken 2023).

Figur 19. Talltita. Fotot ej taget vid inventeringen. Foto: Magnus Nilsson

Status/trend

Talltita var ny på rödlistan 2020. Arten är rödlistad i kategori NT-nära hotad eftersom populationen den senaste 20-årsperioden har minskat med 36%, och trenden är fortfarande kraftigt nedåtgående (40% den senaste tioårsperioden).

Förekomst i området

Ett par talltita bedömdes ha revir och häckade troligen i Område 3 (tabell 1, Figur 13). Ytterligare observationer finns av arten från både Område 1 och 2 (Figur 5 och Figur 9). Talltita kan ha stora revir och möjligen reviret vara större än det avgränsade i Område 3.

Ärtsångare (NT)

Ekologi

Ärtsångare häckar i variationsrika och mosaikartade landskap med mycket småbiotoper av öppna ytor och buskmarker. Den trivs i odlingslandskapets halvöppna betesmarker, i skogsbryn och trädgårdar och ibland även i parkmiljöer. Ärtsångaren livnär sig på insekter och deras larver, spindeldjur och i viss utsträckning även små blötdjur. Ärtsångare verkar inte ha särskilt höga krav på sin livsmiljö i tätortsnära områden och Ekologigruppen bedömer att den har ett visst indikatorvärde för värdefulla miljöer.

Status/trend

Ärtsångare är klassad som Nära hotad (NT) i den senaste rödlistan från år 2020. Den svenska populationen av ärtsångare har gått ned cirka 20% de senaste tio åren (ArtDatabanken 2020). Ärtsångare missgynnas bland annat av avverkning av grova och gamla träd och när brynmiljöer försvinner.

Förekomst i området

Två par entita bedömdes ha revir och häckade troligen i Område 1 (Tabell 1, Figur 3). Ytterligare enstaka observationer gjordes i Område 2 och 3 men inga säkra revir har avgränsats (Figur 7 och Figur 11). Eftersom ärtsångare anländer i mitten av maj från sina övervintringsområden, och endast 2-3 besök har gjorts inom denna period, har av försiktighetsprincipen revir avgränsats vid endast två observationer.

Vanligt förekommande fågelarter

I samband med inventeringen noterades en stor mängd mer vanligt förekommande fågelarter. Dessa arter redovisas i tabell 3.

Tabell 3. Tabellen redovisar övriga fågelarter påträffade i området i samband med inventeringen, samt uppskattat antal par.

Svenskt namn	Aktivitet	Bedömd häckstatus enligt svensk fågelatlas	Uppskattat antal par	Datum
Blåmes	Permanent revir	Trolig häckning	6	17/3, 29/3, 30/3, 10/4, 21/4, 6/5, 11/5, 22/5, 3/6
Bofink	Permanent revir	Trolig häckning	8	17/3, 29/3, 30/3, 10/4, 21/4, 6/5, 11/5, 22/5, 3/6
Domherre	Obs i häcktid	Möjlig häckning	2	29/3, 30/3
Fasan	Obs i häcktid	Möjlig häckning	1	30/3
Gransångare	Permanent revir	Trolig häckning	1	17/3, 10/4, 11/5, 22/5, 3/6
Gråsparv	Par i lämplig häckbiotop	Möjlig häckning	1	3/6
Grönsiska	Obs i häcktid	Möjlig häckning	4	29/3, 30/3
Gärdsmyg	Permanent revir	Trolig häckning	2	29/3, 30/3, 10/4, 21/4, 6/5
Gök	Spel/sång			
Hämpling	Spel/sång	Möjlig häckning	1	5/5
Kaja	Förflygande	-	-	29/3, 5/5
Koltrast	Permanent revir	Trolig häckning	5	17/3, 29/3, 30/3, 10/4, 21/4, 6/5, 11/5, 22/5, 3/6
Kungsfågel	Permanent revir	Trolig häckning	5	17/3, 29/3, 30/3, 10/4, 21/4, 6/5, 11/5, 22/5
Ladusvala	Obs i häcktid	Möjlig häckning	1	3/6
Korp	Obs i häcktid	Möjlig häckning	1	11/5
Lövsångare	Permanent revir	Trolig häckning	8	17/3, 29/3, 30/3, 10/4, 21/4
Mindre korsnäbb	Obs i häcktid	Möjlig häckning	1	29/3, 3/6
Nötskrika	Obs i häcktid	Möjlig häckning	1	5/5, 11/5
Nötväcka	Permanent revir	Trolig häckning	4	17/3, 29/3, 30/3, 10/4, 21/4, 6/5, 11/5, 22/5, 3/6, Artportalen 2023
Ormvråk	Förflygande	-	1	30/3, 22/5
Pilfink	Obs i häcktid	Möjlig häckning	2	29/3, 5/5
Ringduva	Permanent revir	Trolig häckning	6	17/3, 29/3, 30/3, 10/4, 21/4, 6/5, 11/5, 22/5, 3/6
Rödhake	Permanent revir	Trolig häckning	4	17/3, 29/3, 30/3, 10/4, 21/4, 6/5
Rödstjört	Spel/sång	Möjlig häckning	2	6/5
Skata	Par i lämplig häckbiotop	Trolig häckning	4	29/3, 30/3, 10/4, 21/4, 6/5
Skogssnäppa	Spel/sång	Möjlig häckning	2	17/3
Steglits	Spel/sång	Möjlig häckning	2	29/3, 30/3, 10/4, 21/4, 6/5
Stenknäck	Obs i häcktid	Möjlig häckning	2	29/3
Större hackspett	Permanent revir	Trolig häckning	6	17/3, 29/3, 30/3, 10/4, 21/4, 6/5, 11/5, 22/5, 3/6
Svarthätta	Spel/sång	Möjlig häckning	2	6/5
Svartmes	Permanent revir	Trolig häckning	3	29/3, 30/3, 10/4, 21/4, 6/5
Sådesärsla	Par i lämplig häckbiotop	Möjlig häckning	4	6/5
Talgoxe	Permanent revir	Trolig häckning	10	17/3, 31/3, 16/4, 7/5, 1/6
Taltrast	Spel/sång	Möjlig häckning		11/5
Trädgårdssångare	Spel/sång	Möjlig häckning	2	3/6
Trädskrypare	Spel/sång	Möjlig häckning	1	22/5

Lagstiftning för fåglar

Artskyddsförordningen

Regelverket kring artskydd regleras i Sverige genom artskyddsförordningen. Detta är en nationell lagstiftning som införlivar EU:s art- och habitatdirektiv, samt fågeldirektiv i svensk lagstiftning. Alla svenska fåglar är fridlysta enligt 4 §.

Beslutade förändringar i lagstiftningen 2022

Regeringen fattade 2022-06-16 beslut om att förändringar i artskyddsförordningen. Förändringarna, som berör fåglar omfattas av förordningens 4 §, och trädde i kraft 2022-10-01 (Regeringskansliet 2022).

Artskyddsförordningen 4 §

Det är förbjudet att:

1. avsiktligt fånga eller döda vilda fåglar
2. avsiktligt förstöra eller skada vilda fåglars bon eller ägg eller bortföra sådana fåglars bon
3. samla in vilda fåglars ägg, även om de är tomma
4. avsiktligt störa vilda fåglar, särskilt under deras häcknings- och uppfödningstid, om inte störningen saknar betydelse för att:
 - a) bibehålla populationen av fågelarten på en tillfredsställande nivå, särskilt utifrån ekologiska, vetenskapliga och kulturella behov, eller
 - b) att återupprätta populationen till denna nivå

Förbudet gäller inte jakt efter fåglar. I fråga om sådan jakt finns bestämmelser med motsvarande innebörd i jaktlagen (1987:259) och jaktförordningen (1987:905).

Skrivningen i punkt 4 i den tidigare förordningen angav att fortplantningsområden och viloplats ej fick skadas eller förstöras. Detta strikta skydd som omfattade alla vilda fåglar utgår nu alltså.

Skyddet inriktas nu på arter där påverkan i form av skogsbruk eller exploatering kan leda till att arternas populationer (regionalt eller lokalt) påverkas negativt. Störning som orsakar sådan påverkan är således fortfarande förbjuden.

Naturvårdsverket anser i sitt remissvar till regeringen angående förändringen att befintlig praxis att begreppet ”störning” innefattar försämringar eller förstörelse av fåglars fortplantningsområden (Naturvårdsverket 2022). I lagens mening bör således (enligt Naturvårdsverket) en sådan påverkan, som exempelvis ny bebyggelse utgör, tolkas in i förbudet mot störning.

Ekologigruppen bedömer att arter som i denna rapport klassificeras som naturvårdsrelevanta oftast utgör sådana arter där hänsyn behöver tas för att bibehålla populationen av fågelarten på en tillfredsställande nivå. Naturvårdsrelevanta arter omfattar följande kategorier:

- rödlistade arter
- arter markerade med B i fågeldirektivets bilaga 1
- arter som uppvisar en negativ trend
- arter som har en liten lokal, regional eller nationell population
- arter som tidigare varit rödlistade som omfattas är de arter där populationen inte minskar men där denna stabiliserats på en lägre nivå (minst <-25%) på grund av habitatförändringar i Sverige. Arter som återgått till en tillfredsställande nivå omfattas ej.

Till skillnad mot tidigare skrivningar i artskyddsförordningen ska lagen tolkas som att det efter den 2022-10-01 inte längre finns ett strikt skydd mot att skada fortplantningsområden. Detta skydd ersätts då av förbud mot att störa arter så att deras population kan skadas.

Tillfredsställande population

EU-domen i mars 2021 innebar att det inte var tillåtet att negativt påverka lokal population/bevareandestatus av någon fågelart. Den nya lagstiftningen innebär att det nu istället är förbjudet att skada eller avsiktligt störa vilda fåglar så att det finns risk att en arts population inte längre kan upprätthållas på en tillfredsställande nivå eller att möjligheten att återupprätta en redan liten population till en tillfredsställande nivå förhindras.

Om en sådan negativ påverkan kan förutses, kan i vissa fall verksamma skyddsåtgärder genomföras så att kontinuerlig ekologisk funktion upprätthålls och populationen därmed inte riskerar att minska. De åtgärder som kan vara aktuella är olika former av preventiva eller förbättrande åtgärder som är avsedda att begränsa eller helt motverka de negativa effekterna av en verksamhet eller åtgärd. Exempelvis kan en sådan åtgärd bestå av att skapa nya livsmiljöer eller höja kvaliteten på eller i anslutning till en plats för vila eller fortplantning.

Det ska tilläggas att det finns en stor osäkerhet i hur begrepp som störning och tillfredsställande population ska tolkas i den nya lagstiftningen. Kommande rättsfall som prövar den nya lagen kommer i framtiden tydligare reda ut dessa begrepp.

Förslag till vidare utredningar

De naturvårdsrelevanta fågelarterna liksom vanligt förekommande fågelarter har ett starkt lagligt skydd och påverkan på arterna som förekommer som häckande i detaljplaneområdet bör utredas. Rekommendationen är att genomföra en artskyddsutredning där en bedömning av påverkan på arterna utreds, och där förslag ges på skyddsåtgärder i syfte att undvika störning som riskerar att populationerna av förekommande fågelarter inte kan bibehållas på en tillfredställande nivå.

Referenser

Tryckta källor:

Bengtsson, K. & Green, M. 2013. Skånes Fågelatlas. SkOF, Vellinge. Skånes fågelatlas–den skånska häckande fågelfaunans utveckling enligt de båda atlasinventeringarna 1974–1984 och 2003–2009.

Ekologigruppen 2023. Naturvärdesinventering Sandviken, Södertälje kommun.

Green M., Haas, F. & Lindström Å. 2023. Övervakning av fåglarnas populationsutveckling. Årsrapport för 2022. Lunds universitet.

Naturvårdsverket 2003. Undersökningstyp: Fåglar: Revirkartering , generell metod. Version 1:1: 2003-04-04 (Författare Sören Svensson).

Naturvårdsverket 2010. Manual för uppföljning i skyddade områden – Skyddsvärda fåglar. 2010-12-21. Kapitel förenklad revirkartering.

Naturvårdsverket 2012. Undersökningstyp: Fåglar: Revirkartering, generell metod. Version 1:1: 2012-06-21 (Författare Sören Svensson).

SLU Artdatabanken. 2020. Rödlistade arter i Sverige 2020. SLU, Uppsala

SFS 2007:845. Artskyddsförordning

Wirdheim 2022. Sveriges fåglar 2022. Resultat från inventeringar gjorda till och med 2021. BirdLife Sverige, svensk fågeltaxering vid Lunds universitet, Artdatabanken, SLU

Digitala källor:

Artdatabanken 2023. Artfakta. Webverktyg för sökning om fakta om arter. <https://artfakta.se/artbestamning> (Hämtad: 2023-09-20)

Artportalen 2023. Artportalen, rapportsystem för arter. <http://www.artportalen.se> (Hämtad: 2023-09-20)

BirdLife 2012. SOF-Sveriges ornitologiska förening. Häckningskriterier. <http://birdlife.se/atlasinventering/hackningskriterier/>

Svensk Fågeltaxering. <http://www.fageltaxering.lu.se/> (Hämtad: 2023-09-20)

Övriga källor:

Artdatabanken 2023. Uttag av nationellt skyddsklassade fynd och äldre fynd från Artdatabankens Observationsdatabas.

Grenklo, Staffan 2022. Fågelarter (häckande) i skogen omkring Sörgårdsvägen, Enhörna

Bilaga 1. Inventeringsfakta

Tio besök genomfördes i inventeringsområdet genom att området systematiskt gick igenom enligt gängse metodik. Vid fältbesöken användes en iPad med programvara Fieldmaps för att registrera fågelobservationer. Vid varje observation av naturvårdsrelevant fågel noterades art, plats, kön (om möjligt), antal och häckningskriterie/aktivitet.

Fältbesöken startade strax efter soluppgången under dagar med klart väder och svaga vindar och avslutades under förmiddagen eftersom fågelaktiviteten vanligtvis avtar successivt fram på dagen. I Tabell 4 redovisas tidpunkter och inventerare för inventeringstillfällena.

Tabell 4. Tidpunkt för inventeringstillfällena och inventerare.

Besök nr	Datum	Inventerare
Nattbesök	2023-03-16	Aron Norrby
1	2023-03-17	Aron Norrby
2	2023-03-29	Jesper Norrby
3	2023-03-30	Johan Frössling
4	2023-04-10	Aron Norrby
5	2023-04-21	Aron Norrby
6	2023-05-06	Fingal Gyllang
7	2023-05-11	Johan Frössling
8	2023-05-22	Johan Frössling
9	2023-06-03	Aron Norrby

Bilaga 2. Metodik

Fältinventering

Två metoder har använts vid inventeringen: revirkartering och atlasinventering. Genom att kombinera de båda metoderna ges svar på hur många revir av en specifik art det finns inom ett område, och om det rör sig om konstaterad, trolig eller möjlig häckning. Denna information redovisas i respektive artkarta. Nedan redovisas de två metoderna närmare.

Metod Revirkartering

Fågelinventeringen har genomförts i fält genom metod: Fåglar, revirkartering, generell metod (Naturvårdsverket 2003). Undersökningstypen är den vanligaste metoden för bestämning av tätheter för fågelarter i landmiljöer. För de flesta av arterna bestäms det absoluta antalet häckande fågelpar genom att deras revir kartläggs inom en avgränsad areal.

Metodiken för en fullständig revirkartering rekommenderar åtta till tio besök i fågelfattiga skogar och 10–12 besök i fågelrika skogar (Naturvårdsverket 2003). Fältbesöken fördelas under fåglarnas häckningstid och ska utföras under samma år. Naturvårdsverkets bedömning är att det i vissa fall, med kvalitet, går att genomföra en inventering med färre besök, även om det innebär en större osäkerhet (Naturvårdsverket 2010).

Inventeringen har framförallt omfattat naturvårdsrelevanta fågelarter som hävdar revir genom sång dagtid. Med naturvårdsrelevanta arter menas här rödlistade arter, arter markerad med B i fågeldirektivets bilaga 1, arter som uppvisar en negativ trend, samt arter med lokalt liten population (faktaruta sidan 6). För dessa arter har revir ritats ut. I områden där bedömningen är att det finns förutsättningar för nattaktiva arter, till exempel ugglor och nattskärar, har ett till två besök förlagts nattetid. Rovfåglar karteras inte med god säkerhet med den metod som använts, men bedömningen är att en rovfågelhäckning sannolikt hade uppmärksammats vid inventeringen.

Vid en revirkartering tar man hänsyn till att det måste finnas observationer från flera besök i varje revir. Antalet observationer som behövs för att revir ska konstateras är tre om antalet inventeringstillfällen är 8–10. Hänsyn tas också till samtidiga observationer mellan närliggande revir för att avgöra om det rör sig om ett, två eller flera revir (Naturvårdsverket 2012).

Markeringen för observationen där fågeln uppehöll sig gjordes på handdator. Om individen förflyttade sig sattes en punkt med samma ID-nummer. Detta för att dubbelräkning inte skulle ske. Med grund i antalet observationer under alla inventeringstillfällena och individernas beteende görs en samlad bedömning om arternas revir.

Arter som inte omfattas av revirkarteringen är lokalt mycket vanliga arter som exempelvis lövsångare, blåmes, talgoxe, skata och bofink. Dessa arter noteras bara genom uppskattning av antalet par i inventeringsområdet, samt häckningskriterium enligt metodik svensk fågelatlas (BirdLife 2012), Tabell 5.

Metod atlasinventering

Revirkarteringen kompletterades med undersökningstyp atlasinventering (Bengtsson, K. & Green, M. 2013), enligt metodik från svensk fågelatlas (BirdLife 2012). En atlasinventering visar de olika fågelarternas utbredning i landskapet under häckningstid. Under en atlasinventering letar man efter och registrerar häckande fåglar i det område inventeringen avser. Metodiken bygger på ett system med 20 olika häckningskriterier som på olika sätt påvisar säker, trolig eller möjlig häckning av alla förekommande arter inom området (Bengtsson, K. & Green, M. 2013).

Häckningskriterier

För varje art och revir noteras högsta häckningskriterium enligt metodik svensk fågelatlas (BirdLife 2012), Tabell 5. Fågeln aktivitet noterades i en av de tjugo kategorier av häckningskriterier (ex

sång, föda till ungar etc.). Aktiviteterna gav sedan bedömningen häckning i kategorierna möjlig häckning (en observation av fågeln i häcktid), trolig häckning (permanent revir, varnande fåglar etc.), konstaterad häckning (observerad med mat till ungar, bo eller nyligen flygga ungar sedda). Permanent revir identifieras då en fågel hörs sjunga vid minst två tillfällen med minst tre dagars mellanrum. Det är troligt att häckning sker inom ett permanent revir men för att betrakta häckningen som konstaterad behövs att högsta häckningskriterie det vill säga besöker bebott bo, mat till ungar, nyligen flygga ungar med mera noterats.

Tabell 5. Häckningskriterier/aktiviteter enligt Birdlife

Konstaterad häckning	Trolig häckning	Möjlig häckning
1. Bo, ägg/ungar	12. Ruvfläckar	17. Par i lämplig häckbiotop
2. Bo, hörda ungar	13. Upprörd/varnande	18. Spel/sång
3. Ruvande	14. Besök på trolig boplats	19. Obs. i häcktid, lämplig biotop
4. Äggskal	15. Parning/parningsceremonier	20. Obs. i häcktid
5. Föda åt ungar	16. Permanent revir	
6. Bär exkrementssäck		
7. Besöker bebott bo		
8. Pulli, nyligen flygga ungar		
9. Nyligen använt bo		
10. Avledningsbeteende		
11. Bobygge		

Läsanvisning till fortplantningsområden-/revirkartor

I kartorna, figur 3-14, redovisas förekomst av de påträffade naturvårdsrelevanta arterna. Om en art påträffades minst tre gånger inom inventeringsområdet har fortplantningsområden/revir ritats ut. Fågelarternas aktivitet noterades enligt de tjugo kategorier av häckningskriterier som finns i metodik för svensk fågelatlas, Tabell 5 (BirdLife 2012). Aktiviteterna ligger sedan till grund för bedömningen av häckningsindicium i kategorierna möjlig häckning (enstaka observation av fågeln i häcktid), trolig häckning (permanent revir, varnande fåglar etcetera) och konstaterad häckning (observerad med mat till ungar, bo eller observation av ungar som just lärt sig att flyga).

Det ska påpekas att de avgränsade fortplantningsområdena/reviren i kartorna inte anger exakta avgränsningar utan att det utgörs av evidensbaserade bedömningar. När fortplantningsområden/revir ritats in på kartan har hänsyn tagits till var observationerna av fågeln är gjord, vilken naturtyp arten ofta är knuten till, uppgifter om storlek på revir för respektive art (ArtDatabanken 2022), samt observationer av samma art i intilliggande fortplantningsområden/revir. I vissa fall så är osäkerheten vad gäller avgränsningen av fortplantningsområdet/reviret extra stor. Då markeras detta med särskild avgränsning på kartorna.

När det gäller vissa arter, exempelvis björktrast, är det inte möjligt att avgränsa enskilda revir eftersom björktrast inte tydligt hävdar sina revir annat än mycket tidigt på våren. Därefter häckar de gemensamt och använder samma födosöksområden. I dessa fall har den del av inventeringsområdet där observationer av arten gjorts identifierats som ett gemensamt revir för flera par.